

גליון

מעורלפת
ספירים

במשנתו של הבעש"ט הקדוש

פרשת פינחס

גליון קכ"ג

מאמר "כעס וקנאות"

הכעס היא ענף של מידת הגאווה

הנה איתא בספרי החסידות^א כי כל המידות הטובות והחיוביות נכללות במידת הענווה, וכל המידות הרעות והשליליות נכללות במידת הגאווה.

הטעם לזה נעוץ ביסוד תורת החסידות^ב כי אין כלל מידות טובות ומידות מגונות אלא תלוי בכל מידה למה היא עומדת ומשמשת, אם היא משמשת לצורכי גבוה ועניינים רוחניים ואלווקיים, אזי היא טובה ונכללת במידת הענווה - המבטאת את הרגשת ההתכללות של האדם בבוראו וביטולו אליו, אולם אם היא משמשת לצורך עצמו ורצונו בלבד אזי היא נכללת במידת הגאווה המסמלת את הרגשת האדם כנפרד מן השי"ת ועומד בכוחות עצמו כאילו אינו צריך לו חו"י.

ואיתא בכתבי האריז"ל^ג כי מידת הכעס היא כענף של מידת הגאווה הנמשכת מיסוד האש, עד כדי כך ש"מדה אחת

הם" כלשון קדשו, וכידוע שהכעס והגאווה "בני בקתא חדא וניהויה", ולכן מצינו בזה"ק וברמב"ם שכל כך חמורה היא מידת הכעס^ד.

הכעס הוא מתן הביטוי החזק ביותר להרגשתו של האדם כמציאות הקיימת בכוחות עצמה, הוא כל כך מרגיש את עצמו כישות נפרדת עד כדי איבוד שליטה - המתארת את חוסר יכולתו להתמודד עם הקושי שבהיעדר הביטוי העצמי של תכונותיו ויציאה לאור של רצונותיו ומשאלותיו. וכמו שכבר אמרו חז"ל^ה שניתן לזהות את עיקר מדריגתו וביחינתו של האדם באמצעות בחינת ושימת הלב באותם העניינים המביאים אותו לידי כעס ורוגז - "בשלשה דברים אדם ניכר: בכוסו, ובכיסו, ובכעסו".

מידת הכעס נובעת מן הקושי של האדם להוציא את עצמו אל הפועל, ולבטא את כישירותו ותכונותיו הפנימיים. קושי זה אינו שכלי או רגשי אלא הוא קושי מהותי ופנימי

^א ראה מה דאיתא בספ"ק נועם אלימלך (פר תר"ע) בזה"ל. ואמר הכתוב מה הם החטאים ועונות ומפרש שאת רמז למדות המגונות שהם שורש כל החטאים שעל ידי מדות רעות בא אדם לכלל חטאים ושרש המידות רעות היא הגאווה ושאת רמז לגאווה ע"ד דאיתא במדרש שאת זו בבל ע"ש ונשאת את המשל על מלך בבל ע"ש במדרש תר"ע.

וכן איתא בספ"ק מן אברהם להמניד מטריס ז"ע (פר צ"א) זול"ק: וביטול הרביעי הוא בלבד במה שאומר לבטל ולחוי הפקר כעפרא דארעא, ולבחין הענין מביטול הזה שהוא רק בלב בלבד מבלי שום מעשה ומי יכול לידע מה שיש בלבו, ואף על פי שאומר בפיו יכול להיות שלבו בל עמו, אך שהוא בבחינת לב חורש מחשבות און (משלי ג י"ח) חו"י ובבחינת תועבת ה' כל גבה לב (שם טו י"ח). שיש לו גבחות בלבו שעל ידי זה הוא מתועב לפניו יתברך. כי הבעל גאווה זוקף קומתו ודוחק רגלי השכינה והוא בבחינת השאור שהצק מגביה ועולה למעלה, ועון זה הוא היות חמור מכל המדות רעות וזה מרומז במה שהתרגום של שאור הוא חמירא, שמדת הגאווה היא בבחינה כוללת שכוללת כל המדות רעות וחמור ורוע יותר מכולם.

^ב ראה במנאמי "העלאת המידות" לפ"ר קדושים.

^ג וראה מה שכתב בספ"ק פרי צדיק (חלק א' אות ד): וכמו שבקדושה קדושה יעקב כולל גם קדושת אברהם ויצחק (וכמו שכתב בזוהר הקדוש תרומה ק"ה ב' ויש"ס) כן לעומת זה בקליפה קליפת האמורי שהוא הגאווה והכבוד כולל גם הקנאה והתאוה.

^ד כך כתב ר' חיים ויטאל בספר שערי קדושה (חלק א' שער ב') בזה"ל: יסוד האש ממנו נמשכת הגאווה הנקראת גסות הרוח להיותו היסוד הקל וגבוה מכולם. ובכללה הכעס, כי מפני הגאווה מתנעם האדם כשאין עושים רצונו, ואילו היה שפל רוח ומכיר חסרונה לא היה מתנעם כלל, נמצא כי הגאווה והכעס מדה אחת הם. ותולדותיה שלש. הקפדנות בלבו כי לולא הגאווה לא הי מקפיד בלבו, כענין שבארנו בענין הכעס ובקשת השררה והכבוד להתגאות על הבריות. והשנאה לזולתו על היותו גדול ממנו, וזה ענף מהגאווה גם כן.

וכן הביא בספ"ק אמרי פנחס (שער א') בשמו, וזה לשון קדשו: והנה אי בספר שער הקדושה לר"ח^ה שכעס הוא ענף מגאווה כי מה שאדם כועס הוא מפני שמתגאה בעצמו,

לכן כשאנו נעשה כרצונו הוא כועס.

ואיתא בסמ"ג דמנה כל המצוות ולא מנה הגאווה ללאו, ואמרו לו בחלום בלילה שכתת העיקר וכו', וחזר וכתב הגאווה מפסוק ורם לבבך ושכחת, וכתוב השמר פן תשכח והשמר לא תעשה, נמצא הגאווה משכח השי"ת, והכעס הוא ענף מהגאווה והוא בחי' עמלק כ"ל, וזה תמחה את זכר עמלק, היינו כעס וגאווה ועי"כ לא תשכח את השי"ת וזה שמסיים לא תשכח, וזה ג"כ פי' הפסוק מלחמה לה' בעמלק מדור דור, ר"ל שיש מלחמה אצל האדם אם ששרה עליו השי"ת או חו"י להפך, בחינת עמלק, כי אין אני והוא יכולין לדור וכו' וזה המלחמה מדר דר. (ויש פסק בזה אמר הוא מר"ש כי עכשיו שמעתי שהוא מר גרשון מקיסטין).

וכן הביא ג"כ בספ"ק באר מים חיים (פר אחרי פיק ט"ו) זול"ק: וכעס הוא ענף הגאווה שכל המתגאה מתנעם כידוע וכמו שכתב בשער הקדושה למורנו הרב חיים ויטאל ז"ל (חלק א' שער ב') ועל כן הוא בחינה ממניי עבודה זרה. ולזה כאשר זה מתגאה, ובפרט כשהוא על דברי תורה ומצוות שאז מגמיר בחינת הרע בעולם בכח גדול, והרע הזה משיטט בעולם ויודבק למי שרוצה חו"י לעבוד עבודה זרה ויסיענו לזה כי הוא ממניו, ונחשב לו כאילו הוא עבד עבודה זרה כי מעשיו נתחברו בעבידה ההיא וקנה לו שותפות בה, וכן בלב שארי מדות הרעות.

^ה כך כתב בספ"ק שם משמואל (פר יחיאל תר"ב): והנה איתא בספרים שכעס וגיאות בני בקתא חדא וניהויה שכעס הוא ענף מגיאות.

^א כמש"כ בספ"ק אמרי פנחס (שער ד' אות קכ"ג): הרמב"ם ז"ל כתב בהלכות תשובה, אל תאמר שאין תשובה אלא מדבר שיש בו מעשה, כגון גזל ועריות וגניבה, אלא כשם שצריך לשוב מאלו כך צריך לחפש, מוז מען זיכען בדעות רעות שיש לו כגון כעס וכו', והחיידוש אף שהרמב"ם לא ראה הוזהר איך מחמיר בכעס, מ"מ מונה אותו בראשונה, והקנאה והאיבה והיתול וליצנות ורדיפת הממונ והכבוד ורדיפת המאכלים וכיוצא באלו. ויותר צריך לשוב מאלו, מדבר שיש בו מעשה, מאחר שנשקע בהם קשה לפרוש מהם. ושל"ה כתב וכיוצא בהם אלף, ומסיים, לכן כל אדם כמנוי היום ראוי לחזור בתשובה וכל ימיו בתשובה (ובקצת ספרים כמנוי בואו ובקצת דפוסים כמנוי ב' לישון יחד על עצמו).

^ב עירובין סה ע"ב.

יותר, המבטא את עצם האישיות¹⁷, ולכן כאשר האדם כועס הוא מתנהג בצורה שאינה תואמת את ההיגיון הבריא והשכל הישר.

וכך מוכיח המהר"ל מהפסוק "והסר כעס מלבך"¹⁸ - שבעוד ששאר המידות של האדם אינם אלא ייצוגיות לו, הרי שהכעס הוא רע בעצם האדם, שהרי הלב הוא שורש ועצם האדם, ולכן שם מקום הכעס¹⁹.

ומוסיף המהר"ל²⁰ כי לכן "אין לך דבר שהוא הגורם והסכה אל החטא יותר מן הכעס", מכיוון שהחיסרון של החטא הוא חיסרון בעצם האדם, ולכן הכעס - שאף הוא במהות האדם - הוא הכי מסוגל להביא לידי חטא המבטא את הסטייה והחיסרון²¹.

קנאות וסובלנות

ומובא בספרי החסידות²², כי מצד אחד צריך האדם להשתמש עם מידת הסובלנות, כי סבול ולקבל באהבה כל אדם וכל מצב, יהיו באשר יהיו, בבחינת "הוד", ובכל זאת יש מקום בו עדיין יש צורך להשתמש גם במידת הקנאות והכעס למטרה חיובית²³, והיא כאשר האדם בא לקנאות את קנאת השם צבאות בבחינת "נצח"²⁴ [וראה במאמר "נצח הוד" לפרשת אחריו].

כך אנו מוצאים לגבי פינחס אשר הוא אליהו הנביא זכור לטוב כמובא במדרש²⁵ ובזוהר²⁶, שמצד אחד הוא הקנאי הגדול ביותר, וכמסופר בתורה על הריגתו את זמרי בן סלוא - מנשיאי משפחות שבט שמעון, ואת כזבי בת צור - בת נשיא מדין, בשעת חטא בעל פעור בשיטים, וכך גם מצינו לגבי אליהו הנביא שלחם בהר הכרמל בעובדי הבעל והרג ארבע מאות נביאי שקר.

ומאיך, אליהו הוא זה הבא לעשות שלום בעולם, "אין אליהו בא לרחק אלא לקרב"²⁷, וכך גם פינחס - שבשל מעשה הקנאות שלו הוא התברך ברית של שלום - "לכן הנני נותן לו את בריתי שלום"²⁸.

זאת היא ענינה העיקרי של דרך החסידות, המלמדת אותנו להבחין בצד החיובי והפנימי שבכל דבר, כל מידה כאשר היא נובעת מהרגשת האדם את עצמו כמציאות הנפרדת מהש"ת - אזי היא שלילית ורעה, מאיך, כאשר המידה אינה אלא דרך לבטא את ישותו ומציאותו של הש"ת המתגלה באמצעות מציאות קיום ה"אני" של האדם - אזי היא חיובית וטובה, ומביאה את האלוקות לידי גילוי כאן בעלמא הדין.

כך גם לגבי מידת הכעס, כאשר היא באת מתוך הרגשת הישות של האדם כנפרד מאלוקים, אזי היא רעה ומגונה,

¹⁷ בהקדם פירוש הפסוק (שמ"ב כ"ג) ובניהו בן יהוידע בן איש חי רב פעלים, ידוע קושיית המגירא אטו כולי עלמא כי "מרות יח ע"ב), והנה יש אנשים העובדים ה' בבחי' יראה לפעמים נתפס כבעס ומרה שחורה רחמנא ליעלן, ויש כח העובדים ה' הסובלים יותר מדאי והם כעסנים בלי חיות, ובאמת צריך האדם לילך במדת אמצעי - בהתלהבות לעבודתו ית'ש, ולמשול ברוחו לסבול כל העולם, כמו חוט השדרה שבו ח"י חוליות והוא אמצעי בגוף ומושך החיות הממוח עד סוף הגוף. וזה בן איש חי, שהיה עובד ה' בבחינת ח"י ר"ל בקו אמצעי, רב פעלים - שהרבה לפעול פעולות ותקונים בעולמות עליונים, מקבצאל - שעי"ן פעולת איש צדיק כזה ימחר קיבוץ גלויות.

¹⁸ מדרש רות פרק ד' עמוד ג; פרקי דרבי אליעזר פרק מז; ילקוט שמעוני, פר' פינחס רמז תשעא, ד"ה אמר רבי שמעון.

¹⁹ הרד"ק בפירושו לפסוק: "ופינחס בן אלעזר בן אהרן עומד לפני בימים ההם", מביא מחלוקת בחז"ל, י"א שפינחס הוא אליהו כדברי הזוהר והמדרש, ויש המסתמכים על פירוש מסוים לפסוק הנאמר בספר דברי הימים, שלפיו היה אליהו מבני בנימין, ולכן לא יתכן יש"פינחס הוא אליהו". (ונראה שהכוונה למה שנאמר בדברי הימים א', פרק ח', פסוק כ"ז, וחס כהן הרד"ק ש"מצאתי בדרש שזה אליה הוא אליה הנביא וארבעה שמות היו לו ואילו השמות שפרשים עליו כמו שכתוב בדרש ההוא, ומבני בנימין היה כי אלה התולדות ותולדות בנימין הם").

²⁰ דעה זו, השוללת את השייכות בין פינחס עם אליהו נמצאת אף בברייתא המובאת במסכת בבא בתרא קט"א ע"ב, ועיי' בתוס' שם.

²¹ אמנם יש הסוברים שהמאמר: "פינחס הוא אליהו" הוא רק ביטוי למדרגה ובחינה אחת שהיתה השותפת לשניהם, שהיא הקנאות לה, כפי שנאמר על פינחס: "בקנאו את קנאתי" וכן אמר אליהו: "קנאו קנאתי לה" (מלכים א' י"ט-י"ד). כמו כן יש המבארים כי כוננת הביטוי היא שאלהו הוא לגלגל של פינחס, ואפשר דהיינו כך (ראה במאמר "דוא דגלגל"א לפרשת מטותיים).

²² כך ב' פרשת כי תשא דף ק"צ.

²³ סוף עידות פ"ח מ"ז.

²⁴ במדבר כ"ב יב.

¹⁷ וכמו שאמר חז"ל בפסחים (דף ק"ג ע"ב): כל אדם שכוועס, אם חכם הוא, חמתו מסתלקת ממנו, אם נביא הוא, נבואתו מסתלקת ממנו.

¹⁸ קהלת י' י' דרך חיים פ"ב מ"ט.

¹⁹ שם מ"ז.

²⁰ עוד מביא המהר"ל כי לכן אמרו חז"ל (סנהדרין פ"ח ע"ב): "איהו בן בעלס... שייף עייל שייף נפיק", והיינו כי בעולם הבא הכל בהשקט ומונחה ורק הולך בנחת יכול לזכות לה, וזה לשונו (חידושי אבודת סנהדרין, ג ע"ב): כאשר הולך בנחת ויוצא בנחת, שהוא בעל השקט ומונחה, ולכן אינו הולך במהירות, וזה ראו לעולם הבא, כי עולם הבא הכל השקט ומונחה.

²¹ כך כתב המהר"ל בפירוש דרך חיים על אבות (פ"א מ"ה) ו"ל: ואחר החסרון נמשך עוד חסרון כי כל חסרון גורר עוד חסרון, וזהו שאמר שהוא מביא חטא שהחטא הוא חסרון כי כל לשון חסרון כמין חסרון כמו בפסוק (א' א) אני ובני שלמה חטאים, (בראשית ל"א) אנכי אחטנה ובהרבה מקומות, ולפיכך המרבה דברים בא לידי חטא וחסרון, בפרט כאשר החסרון הוא בדבר שנמשך אחר כך גופני והוא חסרון שימשך אחר זה עוד חסרון.

²² וראה מה דאיתא בספר"ק אמרי נועם (פר' תרומה): ונרמזים בכפילא יען כי נצח הוד הם תרין פלגי גופא, ונכללים זה בזה, ואורות הוד הולכים אל הנצח ואורות הנצח אל הוד כמבאר באוצרות חיים (בשער הארות ז"ר פרק ה') וכמ"ל הוא אהרן ומשה (שמות ו' טו), הוא משה ואהרן (שם פסוק טו), ועל כן נרמז בכפילא, כי כלולים חד בחד, וגם בחינת יסוד צדיק יש לו ב' שבלין, ימיני ושמאלי כידוע (עיי' בקהלת עיקב ערך פרישת דרכים), ולזה מצינו לשון נצח הנאמר בכפילא, כמו ולנצח נצחים (ישעיה ל"ז), וכן בהוד, כמו הוד והוד (תהלים קיא ג), שהוא עין אחד.

²³ וכמו שמובא מהר"ק רבי פינחס מקארין ז"ע שאמר בזה הלשון (אמרי נפוח, שער ו'): "כעס האב גיבאקא, אף האלט עס אין א קעשינע, אז אף דארף נעם ארץ ארויס" = כמעט צריך להישמר, אני אוהז את הכעס בכיסי, וכשאני נעצר לו אני מוציאן].

²⁴ ראה מה דאיתא בספר"ק אור לשמים (פר' שלח) וז"ל: ואולם חי אני נאום (ו' יד, טא).

במקום בו הוא לא היה נמצא וקיים קודם.

על-מנת שיוכל מצב זה לקרות - והיינו שתהיה להשי"ת מלכות על ידי אחר - צמצם השי"ת את אורו וגילויו, כך שיוכל להיות מקום "חיצוני" ששם אין האור והגילוי קיימים באופן הרגיל - על כל פנים בשכלם והכרתם של הנבראים²¹. כאשר בא האדם ומכיר בשורשם העליון ובמרכיבם הפנימי של חוקי הטבע וכל מה שרק קיים, הרי נודעת אצלו החיות האלוקית המחיה ומהווה כל עצם או פעולה המתבצעת בעולם, ועל ידי זה הוא בעצם מכניס את אור וגילוי האלוקות למקום בו היא לא היתה נמצאת קודם לכן, ובכך הוא מרבה "כבוד שמים"²².

כאשר קורה ההיפך מזה, ובן-האדם מתכחש לאמת פנימית זו, והיינו שהוא לא מאמין במציאות האלוקים בכל פרט ופרט מהבריאה, הרי שחלה כאן מרידה והתקוממות במלכותו של השי"ת, הפרעה ותקלה בהגשמת התכלית האלוקית - מה שמתואר בחז"ל כ"כעס" של השי"ת.

זוהי גם משמעות התפילה המוזכרת בחז"ל²³ שמתפלל הקב"ה על עצמו שלא יחול אצלו כעס זה - "יהי רצון מלפני שיכבשו רחמי את כעסי, ויגולו רחמי על מדותי, ואתנהג עם בני במדת רחמים, ואכנס להם לפנים משורת הדין", כלומר, בקשתי וחפצו של הקב"ה - המבטאת ב"תפילתו" - היא, להנהיג את העולם מתוך רצון וחשק, הנהגה המתאפשרת לפי החלטתו רק באופן שהנבראים מכירים במציאותו ומקבלים את מלכותו וליהם²⁴.

משא"כ כאשר היא באה מתוך אי היכולת לסבול את הצדדים המונעים ומפריעים לריבוי והבאת כבוד השי"ת לידי ביטוי כאן בעולם, אזי היא חיובית ורצויה.

כמו כן, הקנאות החיובית אינה נעשית - כמובן - מתוך שנאה אישית לאדם החוטא, אלא מתוך תשוקה למלאות את הרצון העליון החפץ לבוא לידי גילוי ולהתבטאות כאן בעולם, זאת באמצעות מידת ה"מלכות" המבטאת את כבוד השי"ת השוכן כאן בעולם הגשמי בעיקר באמצעות נשמות בני ישראל, הנקראת משום כך גם "שכינה" או "כנסת ישראל".

וכתב רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל בספרו יערות דבש²⁵ כי כל הצרות והאסונות השונות הבאים עלינו ופוקדים אותנו רח"ל, סיבתם היא מה שאין קנאות בזמנינו לשם שמים אלא הכל למען הגדלת כבודו ומעמדו בעיני הקהל והבריות.

כי רגע באפו - כעסו של הקב"ה

הנה מבואר בכתבי האריז"ל שהקב"ה ברא את עולמו על מנת שתהיה לו מלכות²⁶. מלכות זו באה לידי ביטוי כאשר תושבי המלוכה מכירים בכוחו וחשיבותו של המלך העליון. כך עלה ברצון השי"ת, שיכירו הנבראים התחתונים במציאותו ובספירותיו - "בגין דישמודעון ליה"²⁷.

המשמעות הפשוטה של המושג "מלכות" היא מתן הביטוי, ההופעה החיצונית, התפשטות העניין והתגלותו בחוץ,

²¹ וזה לשונו שם (ח"א, דרוש ז): אבל בעונותינו הרבים עיקר צרותינו וחלינו הוא, כי אנו נובעים כבוד בשר ודם ולא כבוד מקום כלל, אם ישלח איש לשונו לדבר דבר על פרנס אחד ענש יענשו, או אם יעבור על תקנת קהל כלה ונחרצה משפטו, והעובר על דבר ה' העלם יעלמו עיניהם ולא ידברו לו דבר, ואם ישבו אנשים יחדיו במסיבה, ויאמר אחד במשתה יין דבר הפוגם בכבוד השני או משפחתו, יריבו כולם עד לנפש, ואם בתוך המשתה ילעג עד אין סוף על חכמי הדור ואנשי המעשה ועמות ה' בכתב ובעל פה, אין אחד שם על לב, ואדרבה יצחקו ויאמרו היטב אשר דובר ומלעג על תלמידי חכמים, ובעונותינו הרבים נגע זו הוא בכל העולם כל אחד מקפיד על כבוד בשר ודם, ואומר אין פשע ברוחא חבירו עובר על דבר ה'; ואומר מה לי לצרה זו, וכי אני רב או קצין עם, ולא ישנאוהו כלל.

²² שער הכללים לרבי חיים ויטאל ריש פ"א.

²³ זוה"ק ח"ב מב ג.

²⁴ כדעת הכעש"ט זיע"ל שהצמצום לא היה כפשוטו, ועי' על עניין זה בהרחבה במאמר "העלאת המידות" לפי קדושים.

²⁵ כדאיתא בספר"ק אור המאיר (דרוש לפסח) בזה"ל: סוף דבר הכל נשמע, וזאת תורת האדם להשיג בפרטי נאורעותו ומתונו וכינויו הקדושים, להחזיר לו שבת והודאה לערך חלקי טובותיו, ולא לקבל טובות הנאות לעצמו, כי אם בכל פרטי חלקי הנס שנתרבו בקדושה, יתן שמחה בלבב אשר כמו כן נתרבים פרטיות חלקי ירידה לסט"א, ובה נתרבה כבוד שמים והתפשטות השגתו בפי הבריות, וזה תכלית בריאת שמים וארץ לכוון האמור.

²⁶ בברכות דף ז ע"א.

²⁷ כך מבאר המחיר"ל בספרו באר הגולה (הבאר הביעני) את תפילה זו של השי"ת, וזה לשונו: אמנם מה שאמר הקדוש ברוך הוא מתפלל יהי רצון שיכבשו רחמי את כעסי, ולא שהקב"ה מתפלל שיכבשו רחמי את כעסי כי למה יחפץ שיהי הרצון כך.

שהוא אין קשיא, כי לכך אמר י"ר שעל ידי הרצון נמצא הדבר שהוא מבקש בשלימות הגמור, ואם ה"ת תפילה שיכבשו רחמי את כעסי לא ה"י נמצא בשלימות הגמור שיכבשו רחמי את כעסו, ולפיכך רוב הבקשות יהי רצון וכי שעי' הרצון הגמור נמצא

ומה שאלו חז"ל (פסחים ק"ג ע"ב) הרואה בחבירו דבר עבירה מותר לשנאוהו, אין כאן שנאה כלל, אדרבה מוסף אהבה ומחליק לשונו, באמרו הוא רשע ויש בידו להרע ולהטיא, וזהו פרי ורשע של צרותינו ומכאובינו ונגעי עמנו, ממנו פשטו כל הרעות רבות, ואילו היה לנו דעת גלעד לתבוע כבוד השמים יתח מכבוד הבריות, ודאי לא היינו מגיעים לכל צרות הללו, כי אז כבוד שמים במקומו וכבוד התורה ולומדיה היה תליא, והיה כל עושה נבלה מובדל מקהל ישראל, ואז היתה רפואתנו נקלה ומרה היה סר חלינו ממנו, כי זהו תרופתם לקנא קנאת ה', באמרם (ברכות ב) ראשונים דמסרו נפשם על קידוש השם אחרש להם ניסים.

וזהו מאמר הקריא, הצרי אין בגלעד, דייקא. כי גלעד דעתם לתבוע כבוד שמים ורופא אין שם, כי אילו היתה רפואתנו בצרי גלעד, לתבוע כבוד שמים, ודאי היתה עולה ארוכה למחלתנו, אבל כאשר בעונותינו הרבים אין צרי ומזור בגלעד, ואנו נובעים רק כבוד הבריות, לכך בעונותינו הרבים לא עלתה ארוכת בת עמנו.

ובאמת רעה חוליה זו גורמת לנו כל הצרות, אחיי למדו נא מעשה פלגש בגבעה, שלפי דברי הרמב"ן לא היה בה עון אשת איש, כי היתה פלגש בעלמא, ומכל מקום הואיל ונעשה נבלה לנהוג מנהג הפקר בבתי ישראל ופריצות, התאספו כל ישראל שהוא ת'

וכך שנו חכמינו¹¹ כי "בשעה שהחמה זורחת, וכל מלכי מזרח ומערב מניחים כתריהם בראשיהם ומשתחיים לחמה, מיד כועס הקדוש ברוך הוא", ההתייחסות הזו לשמש המנהיגה את עולם הטבע כאילו היא פועלת

בכוחות עצמה, ואינה צריכה לבורא שינהל אותה - היא מרידה ומשמעותית לקיומו של בורא וכוח עליון המנהיג הכל, מרידה המביאה את השי"ת - כביכול - לידי כעס וזעם¹².

הוא עולם הטבע, נמצא הדברים מסודרים על זה זה במדריגותם ובסדרם עד השמש שהוא מנהיג העולם השפל וכדכתיב בתורה (בראשית א) את המאור הגדול לממשלת היום וגו', ודבר זה ידוע כי השמש נקרא מלך בצבא השמים, והוא יתברך מושל על כל מכל מקום יש לשמש שם ממשלה.

וכאשר בני אדם אינם עוברים את העולם הטבע לעבוד את ה' כמו שראוי לעשות, רק הם נשארים מקבלי עולם הזה ולא יביטו את אשר על ועשה כל אלה, רק די להם בעולם הזה ואין להם בעולם עולם הזה בו יתברך הנה יש כאן ע"ז.¹³ ולא כן שכעני אדם עובדים לדברי הבאי, כמו שאמר משה למה יחרה אפך בעמך ופרשו חכמים אילו היו משתחיים לדבר שיש בו ממש יש לך להיות עליהם חרון אף אבל כיון שהשתחו לדבר שאין בו רוח חיים אין ראוי ללעוס כמו שמבואר בדברי חכמים באריכות. אבל מה שיש לשמש שם וממשלה בעולם השפל, וכאשר משתחיים לחמה דבר הי דבר שנוי סדר העולם שהם מתקני הקשור הזה שצריך לקשור השמש במלך מ"ה שהוא מושל על כל, והם אינם עושים רק כך הם נשארים אצל החמה כאילו הוא הנהגת העולם.

ואף אם אינם משתחיים לחמה ממש אין בזה די, כי כאשר הם עוברים את ה' שלא לעבוד השם המיוחד, הנה במה שכל בני אדם הם תחת המלך והמלך הוא תחת כח החמה והם עוברים את ה' שלא לעבוד אליו ממילא נשאר תחת החמה אשר העולם הזה התחתון הוא תחתיו. בזה עושים הם החמה למלך כאשר אינם מקבלים מלכות שמים על כל רק נשארים אצל החמה והיא ע"ז מצד עצמו, אלא כי הם עובדים ומיחדים את ה' שהוא ברא השמש.

והיינו דקאמר בשעה שהמלכים מניחין כתריהן בראשיהן ומשתחיים לחמה, ביאור זה כי בני אדם הם תחת המלך והמלך מניח כתרו בראשו ומשתחו לחמה שהרי המלך הוא תחת משלת החמה, ואם אין המלך והמשיחיים אשר בעולם התחתון מקבלים מלכות שמים, בזה נשארים תחת החמה ומקבלים ממשלת החמה, ואז השם יתברך כועס בודאי במה שיש בעולם דבר הזה מצד בני אדם אשר אינם עובדים את ה' השם המיוחד ואינם מקשרים את העולם הזה באחדותו ית', ובהם הם משתחיים לחמה וכאשר יש בעולם ע"ז הרי הכעס בעולם.

ואין ספק כי יש אומות שאינם מקבלים אחדותו יתברך, ולפיכך א"ה שיהי העולם בלא כעס וזעם. ואף כי ישראל בודאי הם מקבלים מלכותו ית', דבר זה מצד שיש לישראל מעלה עליונה עד שאינם נחשבים תחת החמה, אבל מצד עולם התחתון יש לעולם הזה פיבוד מן השי" ולכן הוא הכעס על עולם הזה.

אמנם מה שאמר שכעסו רגע, דבר זה הוא ענין נפלא מצד כי ראוי לקשר העולם הזה שהוא עולם התחתון בו יתברך, ולא יהיה העולם הזה פבוד לעצמו, והם עושים את העולם הזה התחתון התחלה לעצמו ע"י השמש, ולפיכך זמן הכעס הוא רגע שהוא התחלה על כל היותו לא כלל. וזה שהוא נבטל שני קיימתה שהוא התחלת היום, כי התחלת היום הוא בני שעות ראשונות, כך עד כאן הוא זמן קימה והוא זמן האחדות לקבל מלכות שמים. ולפיכך אמר כי יש בעולם הזה צד מה אשר נבגדאים אינם נחשבים שהם אל השי", כאלו עושים התחלה העולם השפל הזה אשר ראש העולם האחרון ויוצאים מן האחדות, ונמצא כי יש חרון אף בעולם שכפי החסרון, שיש בעולם חסרון עושים השמש שיהי התחלה עולם הטבע, כך יש שעת הזעם בעולם וזה אל זעם בכל יום.

אמנם כל שנו שיהי ישראל במדבר שהיה העולם נוהג בהנהגה שניה טבעית ולא היה נקרא העולם הזה התחלה, כי כאשר חמקם נוהג במנהגו הטבעי יש להנהגה הזאת התחלה, וראש העולם השפל הוא השמש שהוא מנהג הטבע, אבל כאשר היה העולם נוהג במנהג בלתי טבעי כמו כאשר היו ישראל במדבר, אז היה העולם נוהג שאל על מלך הטבע רק על כל מוצא פי השי", לכן לא היה כעס כלל כי העולם הזה התחתון מלכתל ומתנדב על ית' עד שאין העולם התחתון התחלה לכל לעצמו, ולפיכך אין כאן זעם כלל ומה שאמר שהזמן הוא כאשר יש סורייקא חירא בתרגולו, והדברים האלו אמיתיים כי התרגול עושה בו שנוי הזמן רושם בסגולה, ובשכל שעות ראשונות שהיא התחלת עולם הטבע ויש להתחלה זאת פיבוד זמן יתברך כמו שנבארה, ודבר זה גורם סלוק רצון השי" מן העולם ונמשך מזה שנוי, ויש לתרגול דבר זה התנהג בסגולה כמו שיש לו התנהג בסגולה בכל שנוי זמן, ודבר שהוא בסגולה אין קשיא ותמימה כלל כי הוא אבחה לבדא, וא"כ אין זמן שהתרגול מבחין שנוי הזמן, ונדע כי התרגול קרא גבר והגבר מצד שהוא גבר מתעורר בזמן הכעס ביותר ולכן מרגיש השנוי בזמן הכעס שהוא בעולם, ומעתה הדברים האלה הם כירורים למבחין אותם כי אל זעם בכל יום, מצד שיש בעולם דבר זה שהוא אינו מתקשר לגמרי עם אחדות השם כאשר ראוי.

הדבר שהוא מבקש בשלימות ממנו יתברך, ולפיכך אמר שהתפילה ר"ל בקשתו וחפצו שיהי הרצון הגמור על זה.

הפרש גדול יש חפץ ובין רצון שזה נאמר על הרצון הגמור, ואז נמצא הענין בשלימות כאשר הרצון כך ודבר ברור הוא זה.

והרמב"ם כתב בספרו בחלק ב' פ"י ה"י לפי הפועל ברצון ולא יפעל בשביל להשיג דעת רק שהוא נמשך לרצונו, כאשר יפעל מכל מה שלא פעל עד עתה, אין זה שנוי מזה שפעל עתה מה שלא פעל עד עתה, כי זהו אמרת הרצון בעצמו שירצה אותו זה שנוי בו. ולפי זה אמר שהוא מתפלל "וכו", כי ע"י הרצון הוא עושה מה שירצה ונכנס לפנים משרות הדין, דאל"כ היה שנוי ח"ו אצלו מן לא רוצה אל רוצה, וכאשר התפילה יהי רצון אין אצלו שנוי כלל כי הכל נמשך אחר הרצון, וכל הוא הרצון שירצה ולא ירצה ואין זה שנוי לכך אמרו זה הלשון יהי רצון, אף פי ראשון ברור בלי ספק.

ובשביל שהוא ית' הטוב ומבקש שיעבור הטוב, תפילתו שיהי הרצון לכנס לפנים משרות הדין, ואל"כ שהוא ית' מבקש שדבר זה לא יהי נמצא אצלו, כי דבר שהוא במדת המשפט אין צריך שיבקש ויחפץ אותו דבר כי מדת המשפט נותן מעצמו שיהיה זה ואין צריך לזה בקשה, אבל דבר שהוא אינו מצד המשפט כמו דבר זה שיכנס לפנים משרות הדין וינהג בהם הרמב"ם, אם לא יהי שהוא ית' חפץ ומבקש הטוב לא יהי נמצא דבר זה, רק שהוא ית' חפץ ומבקש הטוב בכל כוונתו וחפצו.

ולכן אמרו שהק"ה מתפלל, כי התפילה הוא בקשה גמורה מאוד שכן הוא כל התפילה בקשה גמורה לעשות משרות הדין, וזה תפילתו ית' שיכבשו רחמי את כעסו וינהג עם בניו במדת הרחמים ולפניהם משרות הדין.

ובשביל זה נמצא בעולם הטוב, אף כי אינו מצד הדין ואין ראוי שיהי נמצא בעולם דבר שאינו מצד המשפט, רק שמצד שהוא יתברך הטוב הגמור מבקש שיעבור הטוב, שכל אשר הוא טוב מבקש לפעול הטוב. והמלך זה נפש ישע איותה רע וחפץ ומשתוקק לרע לעשות.

ואילו אמר בזה הלשון שהוא ית' הטוב בעצמו ולכן מבקש שיעבור הטוב היה הדברים מרוצים ומקובלים, ואין ענין זה בעצמו. רק שאמרו בלשון תפילה מפני הכתוב שהביאו לראי' ושמתחים בבית תפילתי בבית תפילתם לא נאמר אלא בבית תפילתי ע"כ.

וביאר ענין זה, כי בית תפילתם הוא בית המקדש ששם הוא תפילתם של ישראל אל השי" שינהג עמהם במדת טובו ולפניהם משרות הדין, ובשביל כך ר"ל הוא ית' שהוא הטוב האמיתי מבקש לפעול הטוב כפי רצונו ובקשתם.

ואם לא היה אז שהם מבקשים מאתו ית' ומתפללים אליו, אין ראוי שהוא יחפץ ויבקש לעשות הטוב להם אחר שהם אינם מבקשים ממנו, לכן בית תפילת ישראל הוא בית תפלת הקב"ה, ומפני זה נקרא מה שהשי" חפץ ומבקש בלשון תפילה בלשון הכתוב. ועוד כי ראוי שיהיה דוקא בלשון תפילה, כי התפילה הוא גמיע אל עצמו של מתפלל, שהמתפלל הוא מבקש דבר שהוא חפץ בו ומגיע דבר זה אל עצמו, ומפני זה שנוי, מבקש לפעול הטוב נמצא כי דבר זה מגיע לעצמו כאשר הטוב מבקש לפעול הטוב, ולפיכך אמר שהק"ה מתפלל.

אבל העיקר כמו שאמרנו, כי הדבר יש בכך בקשה לבקשה כי יש בקשה ואינו מתחזק כל כך בבקשה, לפי שאין הדבר שהוא מבקש כ"כ יוצא מן הראוי עד שצריך להתחזק, אבל התפילה הוא על דבר שאינו רחוק נעש' מעצמו אם לא להתחזקות, לפיכך נקרא תפילה שהוא נאמר על מחשבתו להיות שהוא היה ביותו.

וזה מה שאמרו בפרק ה' דברכות (ב"ב ד' צ"ג) חזוק ואלו הן תורה ומעשים טובים ותפילה ודרך ארץ, ואמר שם תפילה מנין נאשאר חזק ואמץ לכוך, ר"ל מפני שהוא מבקש דבר שלא נתן לו השי" לפי טבעו לכוך צריך חזוק בתפלה, שהרי מבקש דבר שאינו ראוי לו.

וכן מה שהיה תפילה חפץ דבר ששינוי לפי המבט הוא לפנים משרות הדין, דבר זה נקראת תפילה שהוא יתברך חפץ מאוד מאוד בזה לכנס לפנים משרות הדין.

ולפי זה הכל כפשוטו, והוא יתברך חפץ דבר מאוד שיכבשו רחמי את כעסו וזה תפילתו מה שהוא חפץ דבר ששינוי ראוי לפי המשפט והוא חפץ שיהיה דבר זה, השם יתברך עושה ע"י כי הרצון ובקשתו מאוד לדבר זה, והוא תפילתו ית' הרי מה שאמרו שהק"ה מתפלל יהי רצון וכו', בארו בזה השם יתברך חפץ מאוד מאוד שיהי נמצא הרצון שיכבשו רחמי את כעסו, וכאשר יהי ע"י רצון השי" ית' אז יהי כבישת הכעס בשלימות לגמרי ופי' ברור וכוון בלי ספק.

¹¹ ברכות ז' ע"א.

¹² כך מסביר המהר"ל בספרו באר הגולה (הבאר הדיבני): וכאשר אתה מתבונן בעולם הזה

התניא זיע"א^ל - על פי דברי הרמב"ם^{לה} - ה"צלם" היא ה"נפש השכלית" המקשרת בין ה"נפש האלוקית" ל"נפש הבהמית" - בבחינת "נוגה" שמעורב בו טוב ורע, כלומר, אלוקות והסתר, נשמה וגוף^ל.

וכך איתא בכתבי האר"י^ל, כי ה"צלם אלוקים" כולל את חמש חלקי הנשמה האלוקית בקיצור: נרנח"י [נפש, רוח, נשמה, חיה, ידידה], השורים ומתלבשים בתוך חמשה חלקי

הגוף הנקראים: מוח, עצמות, גידים, בשר, ועור^{לה}, כאשר לכל אחד מחמישה אלו ישנו "צלם" מיוחד^ל.

"צלם" זה שבאדם מתחלק לשלוש מאות ועשרים חלקים, מספר השווה לערך המספרי הכפול של המילה "צלם", והם הם ה"ש"ך ניצוצין" או ה"ש"ך דינים" המחברים ומאחדים בין האורות לכלים שנפלו לעולמות ביי"ע לאחר שבירתם^{מא}, בבחינת "הבלא דגרמי"^{מב}.

^{לה} כ"כ הרמב"ם במורה נבוכים ח"א פ"א ובהלכות יסודי התורה פ"ד ה"ח, הביאו הר"ק הצמח צדק ז"ע בספרי יתל אור על תהילים לז.

^ל הצלם מתחלק לפי הרה"ק **ז"ע על התניא** לשיני חלקים, כשהאחד בתוך האדם בבחינת אור פנימי, והשני מקיף את האדם מלמעלה בבחינת אור מקיף. החלק השני הוא הרה"ק, נרמז בשני האותיות שבמילה "צלם": ל, מי, הנקראים "מזל" האדם (כמספר הנמצא במגילת דן ד ע"א: איתו אל חזי מלייתו חזי), והם שורים באדם רק לאחר שזיכך את חומריו וגופו.

^{מא} כדאיתא בעץ חיים (שער בו פרק א): **ענין הצלם כאמתות לנע"ד הנה באדם העליון יש בו ח"י צורות זו הם נרנח"י ויש להם חומר חמישי המלבישם ונקרא גוף וזלים וגם גוף זה נחלק למת חלקים. מרוז הצלם וגידין שער ועור.** ואומנם א"א לצורה התלבש בתוך חומר אם לא ע"י אמצעי נמצא כי יש ה' מיני לבושים אל ה' מיני צורות והוא צלם של נפש וצלם של רוח **וה הנה לבושים של ה' מיני צורות תל"ק צלמים ואומנם סודם גון פ"רפ"ח ניצוצין שמשאר תוך הכלים שנשתברו הנקרא הכל דגרמי ויש ניצוצין דב"ן** והם צלם דנפש ויש ניצוצין דמ"ה והם צלם דרוח שהוא מ"ה כ"ו וא"ה התלבש שום צורה מאלו ה' צורות בתוך הגוף עד התלבשות תוך הצלם הפרטי שלו וכללות ה' צלמים נקרא צלם אדם ואינו צלם אדם עצמו וה' צורות נקרא נשמת אדם עצמו וכללות הכלים עצמות גידין כ"ו נקרא גוף האדם אמנם כ"ו באצילות וכן בב"ע.

^{מב} וראה מה שכתב בספה"ק **קדושת יום טוב** (פר' קז): והנה ידוע דהגוף הוא רק לבוש להנשמה, כל שאמר הרמב"ם (איוב י"ד א) **עור ובשר תלבישני ובעצמות גידין תסוככני, וכל כברי האדם הם רק לבושי הנשמה, שהנשמה היא חלק אלוקי ממעל.** ועל דרך שפירש הסידורו של שבת (ח"ב דף ר"ד) הפסוק (נשא ה א) ואיש את קדשו לו יהי, ר"ל דרך שהאיש מקדש את עצמו בתיבת צדקה, וכדומה בשאר מצות שאיש מקדש עצמו על

צדו, זהו הנקרא שלו היינו הנשמה.

וראה מה אדיתא בספה"ק **אורח החיים** (פר' ויחגתן) זול"ק: או יאמר וידעת היום, ידוע הדאדם נברא מעליונים ומתחתונים, היינו נשמה מעליונים, והלבישו מכלבוש הגוף מתחתונים, כמ"ש (איוב ג א) **עור ובשר תלבישני ובעצמות גידין תסוככני.** וכדי שלא יהיה קנאה במעשה בראשית, וכמו שפי' רש"י ז"ל בפסוק בראשית א) ויפח באפיו נשמת חיים, עשאו מעליונים ותחתונים עיישי'. וע"כ יש בו שני לבבות, לב חכם לימינו ולב סכל משמאלו (קהלת ב, ב) **לב חכם מצד הנשמה, היצר טוב הממשיך אותו לפעול חסידים, ולב סכל משמאלו, הוא היצר הרע אשר מדובק אל תאות הגוף, והוא ממשיך אותו לילך אחר תאות העולם הזה, שהגוף נלקח מעולם הזה, ויש מי שעובד אליו הוא פועל גבורות ודין.**

ונברא האדם בשביל זה מכלבוש הגוף מעולם הזה, המתנהג מן הטבע, ולעשות מעשה ותענוגי העולם הזה אכילה ושתייה ושינה ושמעול, כמו במהם ושאר בעלי חיים של העולם הזה, ולעבוד שיה"ט בתענוגי העולם הזה, ולקיים בכל דרכיך דעה (משלי ג, ג) **וכמו שכתבו בש"ע או"ח סימן ר"ל"א (סעיף ג):**

ואז שמקיים בכל דרכיך דעה, ונעבד הש"ע כדעתו ועונג עולם הזה, זה האדם עושה מן היצר הרע יצר טוב, ונעבד הש"י בכחות היצר הרע המדובק בתענוגי העולם הזה, וזה האדם עובד הש"י עם היצר הרע, היינו עם עונגי הגוף, אך כשעושה מעשה הגשמיות הגשמיות הלכין צורכי גופו ורפכתם, כמו בשאר מ"א (איוב ב א) כמו תורה עם דרך ארץ, אך כשעושה משא ומתן כדרך עולם הזה, אינו מאמין בעשיית הגשמיות, רק הוא מאמין שהש"ת הוא הבורא כל העולמות ומנהיג אותם כרצונו ואופניו.

וראה עוד מה שכתב בספה"ק **שירת הקודש** שמשו"מ **משומוי אמונים** ז"ע (משומוי מארי דחושבת פרק א) זול"ק: והנה להבין דברי הזהר הללו, צריך להקדים הקדמה מדברי רבינו האר"י ז"ל (עץ חיים שער יז פ"א דושיי הצלם אלוקים), ונדע בקיצור שורש הדברים, עם קצת פירוש להבין דברי קדשו, תדע כי נשמת האדם נתחלק בחמשה דרגין, שהמה נפש רוח

^ל וראה בספה"ק **ליקוטי תורה** (פר' בחקותי) שכ"י ברה"ל: מבואר בע"ח ושער כ"ה פ"א המחיל ענין הצלם באמתות לנע"ד (כ) **בחי כ"ו שהוא בחי" נפש השכלית המתבר הצורה והחומר שהוא גופש האלחית עם נפש הבהמית לברר ביורוים** כי נפש הבהמית הוא בחי במהה פשוטה ונפש מזה ב"ה"ה זאת חונת המוחב ונפש השכלית היא בחי נוגה מעורב טו"ר כמ"ש חכמים המה להרע.

^{מא} כ"כ הרמב"ם במורה נבוכים ח"א פ"א ובהלכות יסודי התורה פ"ד ה"ח, הביאו הר"ק הצמח צדק ז"ע בספרי יתל אור על תהילים לז.

^{מב} וראה מה שכתב בספה"ק **קדושת יום טוב** (פר' קז): והנה ידוע דהגוף הוא רק לבוש להנשמה, כל שאמר הרמב"ם (איוב י"ד א) **עור ובשר תלבישני ובעצמות גידין תסוככני, וכל כברי האדם הם רק לבושי הנשמה, שהנשמה היא חלק אלוקי ממעל.** ועל דרך שפירש הסידורו של שבת (ח"ב דף ר"ד) הפסוק (נשא ה א) ואיש את קדשו לו יהי, ר"ל דרך שהאיש מקדש את עצמו בתיבת צדקה, וכדומה בשאר מצות שאיש מקדש עצמו על

צדו, זהו הנקרא שלו היינו הנשמה.

וראה מה אדיתא בספה"ק **אורח החיים** (פר' ויחגתן) זול"ק: או יאמר וידעת היום, ידוע הדאדם נברא מעליונים ומתחתונים, היינו נשמה מעליונים, והלבישו מכלבוש הגוף מתחתונים, כמ"ש (איוב ג א) **עור ובשר תלבישני ובעצמות גידין תסוככני.** וכדי שלא יהיה קנאה במעשה בראשית, וכמו שפי' רש"י ז"ל בפסוק בראשית א) ויפח באפיו נשמת חיים, עשאו מעליונים ותחתונים עיישי'. וע"כ יש בו שני לבבות, לב חכם לימינו ולב סכל משמאלו (קהלת ב, ב) **לב חכם מצד הנשמה, היצר טוב הממשיך אותו לפעול חסידים, ולב סכל משמאלו, הוא היצר הרע אשר מדובק אל תאות הגוף, והוא ממשיך אותו לילך אחר תאות העולם הזה, שהגוף נלקח מעולם הזה, ויש מי שעובד אליו הוא פועל גבורות ודין.**

ונברא האדם בשביל זה מכלבוש הגוף מעולם הזה, המתנהג מן הטבע, ולעשות מעשה ותענוגי העולם הזה אכילה ושתייה ושינה ושמעול, כמו במהם ושאר בעלי חיים של העולם הזה, ולעבוד שיה"ט בתענוגי העולם הזה, ולקיים בכל דרכיך דעה (משלי ג, ג) **וכמו שכתבו בש"ע או"ח סימן ר"ל"א (סעיף ג):**

ואז שמקיים בכל דרכיך דעה, ונעבד הש"ע כדעתו ועונג עולם הזה, זה האדם עושה מן היצר הרע יצר טוב, ונעבד הש"י בכחות היצר הרע המדובק בתענוגי העולם הזה, וזה האדם עובד הש"י עם היצר הרע, היינו עם עונגי הגוף, אך כשעושה מעשה הגשמיות הגשמיות הלכין צורכי גופו ורפכתם, כמו בשאר מ"א (איוב ב א) כמו תורה עם דרך ארץ, אך כשעושה משא ומתן כדרך עולם הזה, אינו מאמין בעשיית הגשמיות, רק הוא מאמין שהש"ת הוא הבורא כל העולמות ומנהיג אותם כרצונו ואופניו.

וראה עוד מה שכתב בספה"ק **שירת הקודש** שמשו"מ **משומוי אמונים** ז"ע (משומוי מארי דחושבת פרק א) זול"ק: והנה להבין דברי הזהר הללו, צריך להקדים הקדמה מדברי רבינו האר"י ז"ל (עץ חיים שער יז פ"א דושיי הצלם אלוקים), ונדע בקיצור שורש הדברים, עם קצת פירוש להבין דברי קדשו, תדע כי נשמת האדם נתחלק בחמשה דרגין, שהמה נפש רוח

צדו, זהו הנקרא שלו היינו הנשמה.

וראה מה אדיתא בספה"ק **אורח החיים** (פר' ויחגתן) זול"ק: או יאמר וידעת היום, ידוע הדאדם נברא מעליונים ומתחתונים, היינו נשמה מעליונים, והלבישו מכלבוש הגוף מתחתונים, כמ"ש (איוב ג א) **עור ובשר תלבישני ובעצמות גידין תסוככני.** וכדי שלא יהיה קנאה במעשה בראשית, וכמו שפי' רש"י ז"ל בפסוק בראשית א) ויפח באפיו נשמת חיים, עשאו מעליונים ותחתונים עיישי'. וע"כ יש בו שני לבבות, לב חכם לימינו ולב סכל משמאלו (קהלת ב, ב) **לב חכם מצד הנשמה, היצר טוב הממשיך אותו לפעול חסידים, ולב סכל משמאלו, הוא היצר הרע אשר מדובק אל תאות הגוף, והוא ממשיך אותו לילך אחר תאות העולם הזה, שהגוף נלקח מעולם הזה, ויש מי שעובד אליו הוא פועל גבורות ודין.**

ונברא האדם בשביל זה מכלבוש הגוף מעולם הזה, המתנהג מן הטבע, ולעשות מעשה ותענוגי העולם הזה אכילה ושתייה ושינה ושמעול, כמו במהם ושאר בעלי חיים של העולם הזה, ולעבוד שיה"ט בתענוגי העולם הזה, ולקיים בכל דרכיך דעה (משלי ג, ג) **וכמו שכתבו בש"ע או"ח סימן ר"ל"א (סעיף ג):**

ואז שמקיים בכל דרכיך דעה, ונעבד הש"ע כדעתו ועונג עולם הזה, זה האדם עושה מן היצר הרע יצר טוב, ונעבד הש"י בכחות היצר הרע המדובק בתענוגי העולם הזה, וזה האדם עובד הש"י עם היצר הרע, היינו עם עונגי הגוף, אך כשעושה מעשה הגשמיות הגשמיות הלכין צורכי גופו ורפכתם, כמו בשאר מ"א (איוב ב א) כמו תורה עם דרך ארץ, אך כשעושה משא ומתן כדרך עולם הזה, אינו מאמין בעשיית הגשמיות, רק הוא מאמין שהש"ת הוא הבורא כל העולמות ומנהיג אותם כרצונו ואופניו.

וראה עוד מה שכתב בספה"ק **שירת הקודש** שמשו"מ **משומוי אמונים** ז"ע (משומוי מארי דחושבת פרק א) זול"ק: והנה להבין דברי הזהר הללו, צריך להקדים הקדמה מדברי רבינו האר"י ז"ל (עץ חיים שער יז פ"א דושיי הצלם אלוקים), ונדע בקיצור שורש הדברים, עם קצת פירוש להבין דברי קדשו, תדע כי נשמת האדם נתחלק בחמשה דרגין, שהמה נפש רוח

צדו, זהו הנקרא שלו היינו הנשמה.

וראה מה אדיתא בספה"ק **אורח החיים** (פר' ויחגתן) זול"ק: או יאמר וידעת היום, ידוע הדאדם נברא מעליונים ומתחתונים, היינו נשמה מעליונים, והלבישו מכלבוש הגוף מתחתונים, כמ"ש (איוב ג א) **עור ובשר תלבישני ובעצמות גידין תסוככני.** וכדי שלא יהיה קנאה במעשה בראשית, וכמו שפי' רש"י ז"ל בפסוק בראשית א) ויפח באפיו נשמת חיים, עשאו מעליונים ותחתונים עיישי'. וע"כ יש בו שני לבבות, לב חכם לימינו ולב סכל משמאלו (קהלת ב, ב) **לב חכם מצד הנשמה, היצר טוב הממשיך אותו לפעול חסידים, ולב סכל משמאלו, הוא היצר הרע אשר מדובק אל תאות הגוף, והוא ממשיך אותו לילך אחר תאות העולם הזה, שהגוף נלקח מעולם הזה, ויש מי שעובד אליו הוא פועל גבורות ודין.**

ונברא האדם בשביל זה מכלבוש הגוף מעולם הזה, המתנהג מן הטבע, ולעשות מעשה ותענוגי העולם הזה אכילה ושתייה ושינה ושמעול, כמו במהם ושאר בעלי חיים של העולם הזה, ולעבוד שיה"ט בתענוגי העולם הזה, ולקיים בכל דרכיך דעה (משלי ג, ג) **וכמו שכתבו בש"ע או"ח סימן ר"ל"א (סעיף ג):**

ואז שמקיים בכל דרכיך דעה, ונעבד הש"ע כדעתו ועונג עולם הזה, זה האדם עושה מן היצר הרע יצר טוב, ונעבד הש"י בכחות היצר הרע המדובק בתענוגי העולם הזה, וזה האדם עובד הש"י עם היצר הרע, היינו עם עונגי הגוף, אך כשעושה מעשה הגשמיות הגשמיות הלכין צורכי גופו ורפכתם, כמו בשאר מ"א (איוב ב א) כמו תורה עם דרך ארץ, אך כשעושה משא ומתן כדרך עולם הזה, אינו מאמין בעשיית הגשמיות, רק הוא מאמין שהש"ת הוא הבורא כל העולמות ומנהיג אותם כרצונו ואופניו.

וראה עוד מה שכתב בספה"ק **שירת הקודש** שמשו"מ **משומוי אמונים** ז"ע (משומוי מארי דחושבת פרק א) זול"ק: והנה להבין דברי הזהר הללו, צריך להקדים הקדמה מדברי רבינו האר"י ז"ל (עץ חיים שער יז פ"א דושיי הצלם אלוקים), ונדע בקיצור שורש הדברים, עם קצת פירוש להבין דברי קדשו, תדע כי נשמת האדם נתחלק בחמשה דרגין, שהמה נפש רוח

צדו, זהו הנקרא שלו היינו הנשמה.

וראה מה אדיתא בספה"ק **אורח החיים** (פר' ויחגתן) זול"ק: או יאמר וידעת היום, ידוע הדאדם נברא מעליונים ומתחתונים, היינו נשמה מעליונים, והלבישו מכלבוש הגוף מתחתונים, כמ"ש (איוב ג א) **עור ובשר תלבישני ובעצמות גידין תסוככני.** וכדי שלא יהיה קנאה במעשה בראשית, וכמו שפי' רש"י ז"ל בפסוק בראשית א) ויפח באפיו נשמת חיים, עשאו מעליונים ותחתונים עיישי'. וע"כ יש בו שני לבבות, לב חכם לימינו ולב סכל משמאלו (קהלת ב, ב) **לב חכם מצד הנשמה, היצר טוב הממשיך אותו לפעול חסידים, ולב סכל משמאלו, הוא היצר הרע אשר מדובק אל תאות הגוף, והוא ממשיך אותו לילך אחר תאות העולם הזה, שהגוף נלקח מעולם הזה, ויש מי שעובד אליו הוא פועל גבורות ודין.**

ונברא האדם בשביל זה מכלבוש הגוף מעולם הזה, המתנהג מן הטבע, ולעשות מעשה ותענוגי העולם הזה אכילה ושתייה ושינה ושמעול, כמו במהם ושאר בעלי חיים של העולם הזה, ולעבוד שיה"ט בתענוגי העולם הזה, ולקיים בכל דרכיך דעה (משלי ג, ג) **וכמו שכתבו בש"ע או"ח סימן ר"ל"א (סעיף ג):**

ואז שמקיים בכל דרכיך דעה, ונעבד הש"ע כדעתו ועונג עולם הזה, זה האדם עושה מן היצר הרע יצר טוב, ונעבד הש"י בכחות היצר הרע המדובק בתענוגי העולם הזה, וזה האדם עובד הש"י עם היצר הרע, היינו עם עונגי הגוף, אך כשעושה מעשה הגשמיות הגשמיות הלכין צורכי גופו ורפכתם, כמו בשאר מ"א (איוב ב א) כמו תורה עם דרך ארץ, אך כשעושה משא ומתן כדרך עולם הזה, אינו מאמין בעשיית הגשמיות, רק הוא מאמין שהש"ת הוא הבורא כל העולמות ומנהיג אותם כרצונו ואופניו.

וראה עוד מה שכתב בספה"ק **שירת הקודש** שמשו"מ **משומוי אמונים** ז"ע (משומוי מארי דחושבת פרק א) זול"ק: והנה להבין דברי הזהר הללו, צריך להקדים הקדמה מדברי רבינו האר"י ז"ל (עץ חיים שער יז פ"א דושיי הצלם אלוקים), ונדע בקיצור שורש הדברים, עם קצת פירוש להבין דברי קדשו, תדע כי נשמת האדם נתחלק בחמשה דרגין, שהמה נפש רוח

צדו, זהו הנקרא שלו היינו הנשמה.

וראה מה אדיתא בספה"ק **אורח החיים** (פר' ויחגתן) זול"ק: או יאמר וידעת היום, ידוע הדאדם נברא מעליונים ומתחתונים, היינו נשמה מעליונים, והלבישו מכלבוש הגוף מתחתונים, כמ"ש (איוב ג א) **עור ובשר תלבישני ובעצמות גידין תסוככני.** וכדי שלא יהיה קנאה במעשה בראשית, וכמו שפי' רש"י ז"ל בפסוק בראשית א) ויפח באפיו נשמת חיים, עשאו מעליונים ותחתונים עיישי'. וע"כ יש בו שני לבבות, לב חכם לימינו ולב סכל משמאלו (קהלת ב, ב) **לב חכם מצד הנשמה, היצר טוב הממשיך אותו לפעול חסידים, ולב סכל משמאלו, הוא היצר הרע אשר מדובק אל תאות הגוף, והוא ממשיך אותו לילך אחר תאות העולם הזה, שהגוף נלקח מעולם הזה, ויש מי שעובד אליו הוא פועל גבורות ודין.**

ונברא האדם בשביל זה מכלבוש הגוף מעולם הזה, המתנהג מן הטבע, ולעשות מעשה ותענוגי העולם הזה אכילה ושתייה ושינה ושמעול, כמו במהם ושאר בעלי חיים של העולם הזה, ולעבוד שיה"ט בתענוגי העולם הזה, ולקיים בכל דרכיך דעה (משלי ג, ג) **וכמו שכתבו בש"ע או"ח סימן ר"ל"א (סעיף ג):**

ואז שמקיים בכל דרכיך דעה, ונעבד הש"ע כדעתו ועונג עולם הזה, זה האדם עושה מן היצר הרע יצר טוב, ונעבד הש"י בכחות היצר הרע המדובק בתענוגי העולם הזה, וזה האדם עובד הש"י עם היצר הרע, היינו עם עונגי הגוף, אך כשעושה מעשה הגשמיות הגשמיות הלכין צורכי גופו ורפכתם, כמו בשאר מ"א (איוב ב א) כמו תורה עם דרך ארץ, אך כשעושה משא ומתן כדרך עולם הזה, אינו מאמין בעשיית הגשמיות, רק הוא מאמין שהש"ת הוא הבורא כל העולמות ומנהיג אותם כרצונו ואופניו.

שבתוכה מאירי הר' - שהוא כנגד גילוי האור האלוקי - בתחילתה, והאלוקות הזאת מעניקה לה את החיות ואפשרות הקיום. האיחוד הזה שבין האורות לכלים, הוא ה"צלם" המדובר.

כאשר מפילים את המילה "דין" בחמש, כנגד חמש הגבורות והדינים הקיימים - ייצא "ש"ך" כמנין הכלים.

לעומת זאת, כאשר נוסף לכל "דין" את הא' שבתחילתו - "אדני", ייצא "שכ"ה" - השם שעל ידו מותיקים את הדינים ומעלים אותם לשורשם⁷⁷.

ומביא הרה"ק מקאמאראנא זי"ע בספרו היכל הברכה⁷⁸ כי "כל המצות" שאנו מקיימים בעולם הזה - "הם לתקן הכלי והצלם הנקרא הבל דגרמי שהם הניציצין", ולא ניתנו המצות אלא לצרף וללבן הצלם" - לחזק ולהדק היטב את השייכות, ודביקות והאחוה, השוררים בפנימיות בין הגוף והנפש.

השם "אדני" המורכב משני המילים 'דין' והאות א', מתאר בספרי הקבלה את מידת המלכות שכולה דינים צמצומים, כלים והגבלות, בבחינת "דינא דמלכותא דינא"⁷⁹, אלא

דמשפטיס (צ"ח סוף ע"ב) עיין שלונו. והחכם צריך להתבונן מה שה' יתברך מאיר לו לפרקים דרך אורו והעברה בהשגה והכרה שבמנו ולכו ומיד לעלם]

ועל ידי זה הוא השגת הכהנים ברוח הקודש שהוא מצד ההכל כמו שכתב בשער היחודים (פרק ב). והנה **מצד הכל דגרמי שלו ממש או מצד הכל דגרמי של איזה צדיק רק בקדושה מתדבק בהבלו ודיבורו וקולו**. מה שאין כן בעל אוב זה פיתוח וכו' עיין שם במשנה וגמרא בספרהדרין (ס"ה ע"ב) דקרי ליה מעלה בכוורו. והתוס' הקשה מבעלת אוב רק נראה לו פירוש בכוורו היינו של מת. פירוש דרך מצד אותו אוב הוא עטוי של נחש כמו שכתבתי לעיל ובאותו אבר אין עצם כלל כי שם ממש היצר רע. וקודם תחית המתים שיבולע המת אז יש שם אחיזה לרע ומצידו הוא העל דבעל אוב בהבלא דגרמי שלו על פיטוח פירוש כמו שכתבתי במקום אחר על פיטוח ורעמס שיגעום במצרים שכל כוונתם היה להכניסם בשערי טומאה זו כמו שכתבתי שם באורך. דזה עיקר גלות מצרים וקדושת ישראל שחס ושלום לא נשקעו בו. ואדרבה היו גדורים בעריות ושמי מעיד עליהם.

וזה פירוש פיתוח שדרשו חז"ל בסוטה (יא) פירוש תהום בלעו וידוע עיין נוקבא הדהומא רבא כי הוא משולש על התשבעה שכולל כל מיני חשקות ותאות עד אין קץ. כטעם אוהב כסף לא יבדע. ורצו חשקה ולבנות פה זה על ידי ישראל דזקא ולא הועיל. כי באמת אצל בני ישראל פי תהום בולעו. ופי תהום זה הוא הבעל אוב שעל ידו תוקף תאוה זו שלו מתדבק בהבלא דגרמי של זה. כי החשק הוא עיקר צורת האדם וחיות שבו. כי ביטול החשק מושם רב הוא מן הדוממים ועל ידו חיות כלל. והחיות הוא החשק. וההכל דגרמי הוא כולל כל החשקות שלו. ועל ידי חשקות דרבני תורה שפתי כהן וגו' ותורה יבקשו מפיהו דבק בקדושת ההכל דגרמי. ועל ידי חשקות דזנות על ידי זה הוא גשמי בכוורו ההכלא דגרמי ממש וחסקות דזנות שבהבלא דגרמי. ולכן עיקר הכישרון נעשה כשארמו ז"ל (פסחים ק"י ע"ב). וכן בבעלת אוב. כי בהם תוקף החשק והזימה וכמו שאמרנו ז"ל (דף ארץ רבה פ"א) "שכל שיחנן אינו אלא ניואר. עכ"ל". ועי"ש עוד באריכות.

⁷⁷ וראה לשון קדשו (פר' ראיה): **והנה כל המצות הם לתקן הכלי והצלם הנקרא הבל דגרמי שהם הניציצין ולכן כ"ח צלם הוא ש"כ ולא ינתנו המצות לצרף וללבן ההכל ולכן הצלם הוא ח"ר"ג אברין מבחינות מלאכים ואינם מבחינות אלוהות המבטט בש"ע ובחינות צלם סוד ש"כ הוא שורש יצר טוב ויצר רע ובכל יום מימי חייו נתקן ניצוץ אחד של צלם כי כמספר יצוצויותיו כן מספר ימי חי האדם והימים שעשה בהם מצות נתקן אבר וניצוץ של הצלם והימים שהיה בטל נשאר פגום והצלם נקרא מרת מי אדם והוא בחינות ש"כ הנזכר בכל מקום בסוד הצלם שעדיין לא נתקן לבחינות נפש פנימי ועיין שער קיצור אבי"ע שהצלם ש"כ עדיין יש בו טוב ורע יצר טוב ויצר רע.**

⁷⁸ וראה מ"ש"כ בספר"ק **מאור עינים** (פר' ואתחנן) ז"ל: ועל ידי האמונה הזאת עובד את ה' ביחוד גדול שאין הרע מפסיקו ממנו יתברך רק אדרבה שמתתיק הגבורות בחסדים על ידי שומעת הרע שבקברו בחטוב שמתגבר יצר טוב היצר הרע על היצר הרע כאמור לעיל ומשכן על ידי זה הרשאותו ב"ה בקרב לבבו מאחר שפינה את הרע כאמור ונעשה יחדיו בזה לעמלה בעולמות העליונים ועל ידי אצ"ב שניעשה ח"ר הויה"ה ואח"כ **הוא שפעת אורו של הבורא ב"ה בהרמנותו והשתלשלותו מעילה לעלול עד שכל העשירי דינא דמלכותא דינא שנתייחודו ונמתקו הגבורות והדינין ונעשין בח"י ד' ימין שחן י"ד נתיים טוים ויש שמאל שהוא י"ד שכל רעיע הבאין ומצד הגבורות נעשים יחוד אחד כ"ח ה'.**

⁷⁹ וכמ"ש"כ בספר"ק **האבה שלום** (פר' ויהי שיה) ז"ל: **והנה כח המתקת הדינים נמסר בגבורות על צדק החסידים**, והיינו שעל ידי הדיבורים של הצדיק מתתיק הדינים והגבורות על צדק החסידים (שפאלוב כ"ג) צדיק מושל יצאת אלהים, ונבדו אמר ויסקל (איוב כב כח). וזה נרמז במה שהכתיב הוא נער בגימטריא ש"ך והקרי הוא נערה בגימטריא ש"כ"ה. לרמזו שעל ידי הקריאה והזיכור של הצדיק נמתקים כל ש"ך הדינים בא' ונעשה נערה בגימטריא ש"כ"ה בגימטריא ה' פעמים אדני", ואזי יוכלים לבוא לפני המלך לשאל

יביא אותו דבר לאין ולכלתי נמצא כלל אז יתהו ממנו דבר אחר. כמו מגרעין הפרי האילן או השיבולת כנודע. כי ככל דבר שכאשר יכלה לגמר, והנשאר הוא רק בסוד הבל העולה ממנו לבד מן הבל זה שהוא תמצייתו בצמצום נעשה דבר אחר הכולל כל כוחות כי הוא שורשו במת.

זהו יסוד כל הבריאה והשתנות הגופים יש מאין כנודע בכל מיני תולדות העולם וזה שם ההכלים בספר התקוניים ויש פרשת יוצא (קמ"ז ע"ב), ושם. מה גופא לא אתקיים כלל הבל וכו' עיין שם ובתקוניים תיקון ס"ט. **וכן על ידי הבל העולם מן הנפש הרחנית ממנו נבנה הגוף הגופני** (על ידי זרע האיש ואשה כמו בכל פרי הארץ שהארץ מוציאה גוף האילן) **הכולל כל כוחות הנפש**.

ואחר הגדלות משיג הנפש עצמו. **רק הבל זה הוא תיכף עיקר חיות ויצירת הגוף בימי עיבור וניקה**. עיין שם בפרי עץ חיים. [זהו סוד שורשו בשם אלקים כי הוא נאמר בכל מעשה בראשית הוינו דכל מעשה בראשית הוא על ידי חסד הצמצום כנודע. ועל ידי זה יוכל להתוות חיותו גשמי. וזהו **שם ההכל שהוא עיקר מעשה בראשית** שאין כאן מקום להאריך ערך] ולכן הוא הנשאר דבק לעולם בגוף כי הוא עצם כח הגוף ואין עולה כלל למעלה רק עצם הנפש הדייני מוחין גדולות שהוא מן העליונים ומצד עצם הנפש. רק מצד יצירת הגוף ולכן נשארת תמיד גוף והוא תמיד למטה בעולם.

ולכן בעל אוב יכול לשאול ומאותו הבלא דגרמי אך בעצד גמור כשמואל. שאצלו ההכל דגרמי הוא משם אלקים ממש כמו שנאמר (שפאלוב א"ח, ט"ז) אלקים ראיתי עולים. היינו ההכל דגרמי של שהוא דבוק בגופו בארץ כי אינו יכול לעלות עד עת התחה שאז יתקן עטוי של נחש ולא יהיה שליטה לרע גם בגוף. **אבל בעולם הזה אין צדיק וכו' שמה מגיע המיתה ואחיות הרע בגוף. ממיילא אוחזים גם בהבל דגרמי זה שהוא כח הגוף**. ואמרו ז"ל (הגינה ד' ע"ב) דלקח עמו משה לרע שקיבל הכל. היינו כי באמת לא היה בו שום רע ועיין בזהוה (שלה ק"ט) עדיקר שורש הרע רק בבשר ולא בעצמות עדיניהם לית הטענה כלל ע"כ שם. והיינו דחם מצד חלק' ה' עמו. **ולכן ההבלא דגרמי גם כן משה ומובלד בין ישראל לכו"כ**. רק מכל מקום יש בעצמות כח הרע שבבשר (והוא גם כן כמו הבלא דבשר) ובשמואל לא היה זה כלל כי בבשר עצמו לא היה גם כן רע ממש רק הבל דרע מצד דאין אדם צדיק וכו' ולא עלה ממנו הבל כלל לבעמתי ולא היה כח מצד הטומאה כלל להעלותו. רק באמת שאול ששאל ואמר חי ה' וגו' על כח חשב דהוא פתח נפש ודוהל כל איסוריו. ואם כן היה מותר ובטרה, ולא כפי כלל העלמות מצד הטומאה ולא מצד רע כלל חס ושלום. ולפי שבאמת לא היה פקוח כח בזה אם כן באמת היה אסור ולכן חרד שמואל, אך לפי שמצד ההלכה באותה שעה היה מותר כלל העלמות מצד הטוב שבהבל דגרמי שלו. כי העלאת בעלת אוב שהוא פעולת איסור שאסרתו תורה הוא מצד הרע שיש בכל הבל דגרמי ולכן אסרתו תורה לפי שמתדבק ברע שבאותו הבל.

ולכן הסמיך לו פירשת לנפש לא יטמא פן יבדק איהו רע שבהבלא דגרמי שלהם בו [מה שאין כן בקרובים כי הרע שלהם דגרמי שבהם הוא אחד והוא אין לו ליריא]. וזהו כלתנים הדביקים בה' יתברך שבהם הוא ששאלה באורים ותומים שאמרנו ז"ל (בבב"ב ע"ב) דאילו אורים ותומים לא הוי' מפני שהו' ההנהים. פירוש על כוורו הוכרח באוב שהוא היפך ממש מהם. **דאורים ותומים הוא ידיעה מה' יתברך על ידי הכלא דגרמי**

ה' יתברך כביכול עיין שם בפרי עץ חיים מעיני מוחין דקדושת. וכידוע שכל משלי ספר העץ חיים מצורת אדם. היינו כי כל הכוחות שבאדם הכל מה' יתברך וימי שמכיח זה באמת לאמיתו אז טעמו פן אורו יתברך הבחילי בעל תכלית. והנה תכלית הבריאה להיות השבת ה' יתברך שצמצמת בצורת האדם שברא. וזה נקרא צמצום אין סוף שצמצם עצמו והשתנו בקרב לב האדם. וסדרי צמצום זה הוא כפי סדרי השבת האדם שהוא עצמות ה' יתברך המושג בו. ומוחין דקדושת של כל האדם מיישראל בעל הידות והשבת האלוקות זה נקרא מוחין דקדושת של ה' יתברך. [וכן כל שכיוצא בו זהו דבר עמוק הכולל כל סתרי חכמת הקבלה שאין מוסרין אלא למי שהוא חכם ומבין מדעתו שהיא לו ה' יתברך ואי אפשר להסבירו כלל רק בלבבושים שונים כדרך התורה רק שלפעמים מתגלות מלה מנרתיקה כדאיחא בסבא

זוהי הכוונה הנדרשת - לפי האריז"ל¹⁰ והבעש"ט¹¹ - בעת אמירת הפסוק "אדניי שפתי פתח" בתחילת תפילת שמונה עשרה.

יש עוד הרבה להאריך ולבאר בעניין "המתקת הדינים בשורשים" שהם חלק עיקרי ומותי בתורתו ומשנתו של מרנא הבעל שם טוב זיע"א¹², אולם אין כאן המקום להאריך ולהרחיב בכך [ויתבאר במאמר "המתקת הדינים בשורשים"].

והנה הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינאב בעל הבני יששכר זי"ע בספרו אגרא דכלה מרבה להביא כמה וכמה פעמים מהזוהר הקדוש¹³ שעל ידי הכעס של האדם מסתלק ממנו ה"צלם" שבו.

כלומר, כאשר האדם מרגיש את עצמו ואת העולם

כמציאות נפרדת ועומדת בכוחות עצמה ללא בורא ח"ו, הוא בעצם מתכחש לאמת הפנימית שלו, ל"חלק אלוק ממעל" שבו, והוא מאבד על ידי זה את ה"צלם" שבו, דהיינו את הכוח לאחד את האור האלוקי עם הכלים הגשמיים, את הכלות והמסוגלות לזוהר את ה"א-ל" ה"מסתתר" מבעד למסווה החומרי, לראות את הא' הנחבא מבעד ל"דין".

העלאת ב"ן לס"ג

ומלמדנו מרנא הבעל שם טוב זיע"א כי על מנת לכפר על מידת הכעס הנותנת לאדם את הרגשת ה"אני" הנבדל מהשי"ת, וכן על מנת לגרום לכך ששוב לא יבוא לידי כעס, על האדם לחבר ולזווג על ידי שם ס"ג ל"חלק אלוק ממעל" ב"ן לס"ג.

ה' אלפין שהוספת עליהם כ"ל תכין כי אותם ה' אלפין ה"ס הא תתאה של היה הנו וע"י נעשים ש"כה ונמתקים ונעשית נערה בתוספת הא וזה תכין בתבית אדני.

¹⁰ ראה בספ"ק **תולדות יעקב יוסף** (כספ"ו דף ר"ח ע"ד) שהביא בשם רבו הבעש"ט זיע"א בדה הלשון: **שמעתי ממורי** ביאור סוד א"ב וכו' ואין שצריך לעשות בכל תיבה הכנעה והבדלה ומתקנה, ורצה לומר **י"ב ז"ב ופ"ה הרמוז בתיבת אדני דמתיבת תפילת שמונה עשרה, כל הכוונות שיש שם צריך לכוון בכל תיבה ודיבור להמתיק הדין**, כי אות א' הוא סוד פלא, ונתלבש באות ב' שהוא ב' אלפין¹⁴, וכן ג' אלפין¹⁵, עד אות ד' מאות אלפין¹⁶, וכל מה שנתרחק האות נתרחק מהחיות ונתלבש בקליפות עד מלכות שבמלכות ששם מחשבות רעות וכו', וכאשר יתן לב על גלות השכינה שהיה ניצוץ השכינה מלוכש בתוך כיעור הקליפות הזה יחדר חרדה גדולה ואז יתפרדו כל פועלי און, ונעשה יחוד יראה עם נורא ונתברר ניצוץ הקדוש ונתחבר למעלה אל החיות בסוד והחיות רצוא ושוב (יחזקאל א' י"ד) והוא גאולה מהשביה, והוא הכנעה, כאילו הוא אינו מדבר רק השכינה, והבדלה להפריד הקליפות, והמתקה להעלות להמתיקן בשרושן וכו', ודברי פי חכם חן.

¹¹ וראה שם"כ בספ"ק **תולדות יעקב יוסף** (כ"ר שמות אות א) בה"ל: **לולי דמסתפינא העלות בכתב מה שמעתי ממורי דברים נוראים בענין מיתוק דינין ש"ך ופ"ה, ומתקת החרורים על ידי שם שדי וחלופו כה"ת, וגם שם חויה בחילוף, ורשמתי ראשי פרקים בנינו כבתי עצמי, ובזה יבואר פסוק אז גם כן והבן וה' יתברך יכפר.**

¹² ראה לדוגמה בר' בראשית, שכתב כך: **ידוע כי כל הכועס שמתו מסתלקת ממנו והצלם סר, וקתנו לבו שאו י"י ולעשות מצות מעשיות ועסק התורה להמשיך שוב אליו הנשמה, כי באם לאו בהתלוקת הנשמה שורה י"ח ב' במקומה ומחטאו. עוד כתב שם: ידוע מי שחוטט **צלם אלקים** ונשמתו **מסתלקת בסוד שורף נפשו באפו**, וז"ש ויפלו פניו, וירמוה ויפלו פניו, כי פניו בגימטריא חכמה בינה"ה כל כלי הכועס כמתו ויביתו מסתלקים ממנו (ספחים 10 ע"ב) ואין לו ישוב הדעת, על כן אמרו ר"ל שמשע"כ מקולקים (שו"ת 101).**

וראה משע"כ בספ"ק **תולדות אהרן** (כ"ר האזינו) וז"ל: **ועוד בחינה אחרת שצריך האדם שיהיה שלם במדות, שאם ח"ו אין לאדם מדות והוא כעסן אז בעל גאווה זה הוא ממשיך על עצמו דמות וצלם של אלהים אחרים, והוא ממש עבדה זרה ח"ו, ואסור להסתכל בבורות.**

¹³ ראה שם"כ בספ"ק **דברי חיים** (לחפנה): **ומבואר בכתבי קודש האריז"ל ז"ל ד"ואמת עולה לו פעמים ס"ג, שם השתובש, והנה ידוע דהשתובש של מעלה שמגיע ל"ג מכלין דרחמי, הוא תשובה מאהבה שעושה מעבירות זכיות (יזכא פ"ב ע"ב) והדין נמתק, וידוע דמשם ס"ג מתחיל השברי כלים כמאמר (תהלים ג' ד) כלו ס"ג וכו' ורק שבחינת הפנייה ושכביכול לא ישלם ויה מהשם הקדוש, ולכן נקרא בשם ב'ן ולעיתו כשיתוקן יקרא בשם ס"ג בכתחלתו. והנה כשמתוקן הכל בתשובה מאהבה נקרא ז' פעמים ס"ג, וטרם שנתקן ז' פעמים ב'ן, ועולה ש"ס כמניין שם המקטרג ועל ידי השתובש נתחפר לקראת בשם ז' פעמים ס"ג ואמת, כש"ס שאותיות א' מפסיק בין אותיות "מות", כי ה"אל"ף, היינו אלופו של עולם, מתייחד עם בני ישראל, ונתחפר מ"מות" ל"ואמת", וזו ה"אל"ף הוא סוד יום הכפורים שמבואר במדרש (כ"ר ג' ח' ויהי ערב (בראשית א' ה) אלו מעשיהם של רשעים, ויהי בקר אלו מעשיהם של צדיקים, יום אחד זה יום הכפורים, והיינו שהקב"ה מכפר גם**

כל צרכיו. וזה נקרא לנערה ונשאלה את פיה, פירוש שנעשה מהכתבי קרי בה, ונשאלה הוא לשון שאלה ובקשה וד"ל.

וכן כתב בספ"ק **באר מים חיים** (כ"ר ויגש פ"ק מ"ד): **ואכן הכתוב בתחילת דברו רמז גם [בכתיבתו ובה' ג' ה] הגשה למלחמה, רצה לומר ויגש זה הוא בחינת הדין ומלחמה מש"ך (דיני ד' דכדורא, ואך ויגש אליו יהודה כי יהודה המתיק זה בהגשתו אליו כי ראשי תיבות וסופי תיבות של ויגש' אליו יהודה הוא ש"כה עם האותיות לרמז אשר המתיק הדין בה אלפין של אדני".**

וע"י בספ"ק **אוצר החיים** (כ"ר כי תצא) שכתב וז"ל: **ודע שבשער נסת"א אמר מרן שסוד ש"כ דינים הם גבורת זכרים שמוריד השלום והיסוד צדיק ממוח חכמה שגל לבן לתקן מלכין קדמאין וחוששין ורפ"ח אמר כי אלו ש"ה ניצוצין הם גבורת הנוקבא עצמה בסוד ה"ס אדני שאבא יסד ברתא והן כן ש"ה ניצוצין שעולין ממלכין קדמאין בכל יום על ידי נח מלכות שמים וזכרים של עמון מואב בשניהם אוהזין בש"כה של יסוד דמלכות והם עו גמור ולכן לא יבואו בקהל לך.**

וכתב בספ"ק **ייט לב** (כ"ר פ"ה): **כי נודע בעת קריעת י"ס סוף כתיב (שמות י"ד כט) והמים להם חמה, ואמרו וז"ל (מסילת בשלח פ"ו) אל תקרי חומה אל"א חמה כו', שהיה אז סטרוג מתגברות הדינים. ויורש הדינים ה' פעמים ד"ן עולה ש"ך, ונמתקין בה' אלפין' של אדני עולה ש"כה, וה' גבורות מנצפ"ך עולה פ"ה, וזה סוד שאומרים בראש השנה (מפלת סוף) היום "הרת" עולם, כי ש"כה ופ"ה עולה ה"ת, כינודע מדברי האריז"ל שם (שער הכוונות, ענין ראש השנה סוף דרוש 8) ויבררם המתיק הדינים והעלן לשרושן לאלופו של עולם, נמצא ה"ת עם א' הכלול עולה ת"ו, וזה סוד זכות אברהם שהקריב "נורא" ונמתקן הדינים לרחמים על ישראל, ואתו חמה החזיר על המצרים (ויקרא בשלח סוף רמז ר"ד), לפי שמדת הדין אינו חונן (בראשית כ"ד ע"ב) וזהו וישלם קעד ע"כ.**

¹⁴ כדתיא שער הכוונות (תולדות העמידה הדין 8) בה"ל: **בכונת ברכת אבות מלוקט מכמה דרושים קטנים אדני שפתי פתחה כן בשני באי מיני דינים יורדים למעלה הא היא כי יורדים לז"א ש"ך ניצוצין של דינים ושרשם הם מן ל"ב תיבות חכמ"א כ"א כלול מ"ם ש"ך ואח"כ הם יורדים מ"ז"א אל נוק' הנקר' אדני ולכך ש"ך הם בגי' ה"פ דין שהם כחמש שמות של אדני.**

והענין הוא כי אלו הם בחי' ל"ב אלהים שיש באימא שבאו לה מל"ב תיבות חכמה והנה שם אלהים יש בו ה' אותיות ושם זה הוא בכינה אשר היא סוד ה' ראשונה הדויה, **ולכל אלו הסיבות נתחלקו ש"ך ניצוצין אלו לחילוק ה"פ דין כנו' ואמנם מה שצריך לכוין עתה הוא להמתיק אלו הש"ך דינים אלה שבנוק' ד"א הנק' אדני ולמתק אלו ה"פ דין אשר בה והענין הוא שעד עתה נוק' ד"א עומדת בבחי' נער חסד ה' שהם הש"ך ניצוצין תני' ואינה ארויה לזווג, ועתה בעמידה צריכה להדווג עמו לז' עתה שכבר אנו בעולם האצילי: כפסו' אז קודם העמידה אנו קדמין לתקן ולשלוט בעוה"ב נער בה"א כדי שתהא ארויה אל הזווג בסוד וזבה הנערה באה אל המלך הנו' בזו' פ' פקודי ואופן תיקונה הוא שנמתק אלו ה"פ דין אשר בה ע"י שרשה שהיה ביניה כי אין הדין נמתק אלו בשרוש כנועד, וזה ע"י שמתקן אלו ה"פ דין מן ה' שמתת אהיה שבחינה ונמתקין אל ה"פ דין שבנוק' ד"א ויעשו ה"פ אדני ומתקיים גם דע כי אלו הם ה' היתרים על מספר ש"ך אשר ע"י נמתקים ה"ס החמשה גבורות מנצפ"ך כי הם שרשים אל הש"ך דיניו וע"י נמתקין: גם ע"ז"ז תכין למעלה כשתמתק הש"ך דיני הנ"ל ע"י**

לקומת "חיה" שבאדם²³.

על-מנת לגבור על מידת ותכונת הכעס כשאינה במקומה, יש להעלות את קומת העשייה לקומת הבינה, כלומר, על האדם - באמצעות תרגילים חוזרים ונשנים - לחבר בין מה שהוא מבין בשכלו, לבין הפעולות והמעשים שהוא מבצע.

כמו כן - במקביל - על האדם לחבר בין העולם הגשמי שהוא רואה בעיניו [מלכות - ב"ן], לבין הבינה וההשגחה האלוקית המנהיגה בחוקיות רוחנית קבועה ומסודרת את העולם כולו על כל רבדיו [בינה - ס"ג]. חיבור זה גורם לאדם, להתרגש פחות ממקרים ותרחישים שונים החלים במציאות, ולהרגיש ולהשיג יותר את החיות האלוקית המסתתרת מבעד למציאות הגשמית ומנהיגה אותה בתדירות ללא הרף והפסק.

הדבר מתפרש בשני מישורים. המישור האחד מתבטא בנפש האדם, והיינו ששם "ס"ג' מתאר את הבינה והמחשבה, ושם "ב"ן' את העשייה והפעולה. כך גם במישור השני המתבטא בעולם, שם "ב"ן' מתאר את העולם הגשמי, וחוקי הטבע שבו המושגים על ידי החושים הגשמיים, ואילו שם "ס"ג' הוא כנגד הבינה האלוקית העומדת מאחורי כל המאורעות והמקרים, את ההשגחה הפרטית המניעה את כל מה שנייד וזז²⁴.

רוב בני האדם מבינים שאין זה מועיל וחיובי לכעוס, אלא שהבנה זו אינה משפיעה על ההתנהגות שלהם. רוב ההתנהגות של האדם מקורה במקום הגבוה ועמוק יותר מן המחשבה הרצונית הנודעת לאדם, והיינו כי היא באה מ"התניות" וקביעות שונות הנמצאים בחלק השכלי שאינו נודע לאדם [הנקרא "תת-מודע"] המקביל לפי תורת הקבלה

כדומים שאינם נעים, הרי כשנבדוק בכלים מיוחדים לכך נראה איך שהחלקים הקטנים המרכיבים את אותם דוממים מתנועעים וזזים ללא הפסק.

²³ ועי' על עניין זה במאמר "קברות התאוה" לפר' בהעלותך, וכן במאמר "נצח והוד" לפר' אחרי.

לרשעים, ועבירות נעשים זכיות, והיינו שיום הכפורים יותר על ש"ד ימים יום אחד (ויטא כ) ויום כפור הוא בינה כמבואר בספרים **והונה בשם ס"ג, והיינו שנהפך ב"ן לס"ג ונמתקו הדינים**, ומ"מות" נעשה "ואמת" על ידי האל"ף.

²⁴ וכידוע שאין באמת בעולם דבר דומם שאינו נע כלל, כי אף אלו הנראים לעינינו